

Στην επέτειο των 69 χρόνων από την εκτέλεση του Νίκου Μπελογιάννη και των συντρόφων του, Δημήτρη Μπάτση, Ηλία Αργυριάδη και Νίκου Καλούμενου, αναδημοσιεύουμε σημαντικό άρθρο του πρόωρα χαμένου συντρόφου μας Κώστα Τζιαντζή για τον Νίκο Μπελογιάννη. Δημοσιεύτηκε με την υπογραφή “Κώστας Ίσος” στο ΠΡΙΝ τον μακρινό Απρίλη του 1995, διατηρεί όμως διαχρονικά την επικαιρότητά του.

Στις 30 Μαρτίου, πριν 43 χρόνια, εκτελέστηκε ο Μπελογιάννης μαζί με τους συντρόφους του, Μπάτση, Καλούμενο και Αργυριάδη, στο Γουδί, κάτω από τους προβολείς των στρατιωτικών αυτοκινήτων, για να μην προλάβει το ξημέρωμα και πάρει χαμπάρι ο κόσμος. «Πάμε για καθαρό αέρα», ήταν τα λόγια του, στο «ήρθε η ώρα» του δεσμοφύλακα. Από τότε ο Μπελογιάννης αγαπήθηκε όσο λίγοι και υμνήθηκε συχνά και από τους αντιπάλους του, ξένους και «δικούς του». Συμβόλισε ευρύτερα το μαρτύριο, την αξιοπρέπεια και την ελπίδα της μετεμφυλιακής Ελλάδας των εργαζομένων και από μια άποψη το γενικότερο δράμα του μεταπολεμικού κόσμου. Κέρδισε ιδιαίτερα την τιμή να εκφράσει ως τα όρια της ποίησης και του μύθου την αυταπάρνηση και την αισιοδοξία των κομμουνιστών, των επαναστατών, των χιλιάδων λαϊκών αγωνιστών.

Από τότε η στάση του ταυτίστηκε με κάθε ανυπότακτη συνείδηση και πράξη, με τα πιο ψηλά πετάγματα των νεότερων γενιών, με την ίδια την αφοσίωση στην ατέλειωτη περιπέτεια της ανθρωπίνης απελευθέρωσης. Δίκαια όλα αυτά, γιατί όταν ήρθε η «ώρα του» (όχι αυτή που καθόρισαν οι δολοφόνοι του) πήγε να τη συναντήσει, όπως και πάρα πολλοί άλλοι, όχι χωρίς φόβο, αλλά πάντως χωρίς στόμφο και κυρίως με στοχασμό και τόλμη, έτοιμος στη σκέψη κι ανθρωπίνος, με το κεφάλι ψηλά.

Σε κάθε περίπτωση, όποια και αν είναι η προσωπική κατάληξη του κάθε αγωνιστή, οι όποιες μεγάλες ή μικρές συγκρούσεις και οι μάχες του απέναντι στο κεφάλαιο ανήκουν τελικά στο μεγάλο και πάντα ανυπότακτο κόμμα της «Ιστορίας» του επαναστατικού κινήματος, στο διεθνές και διαχρονικό «κόμμα» της τάξης, που το κτίζει κυρίως με τα ίδια της τα χέρια, που το κρατάει πάντα ζωντανό και γεννάει τελικά τις επαναστατικές μορφές που έχει ανάγκη η βασανιστική πορεία της προς την ελευθερία.

Ίσως ο Μπελογιάννης αγαπήθηκε πάνω απ' όλα γιατί αντιπροσωπεύει αυτή τη χαμογελαστή αποφασιστικότητα που δείχνει το συναίσθημα, αλλά κυρίως τη γνώση, ίσως και την ειρωνεία του επαναστατικού ρεαλισμού της νεότερης εποχής. Ενός ρεαλισμού που δεν είναι ιπποτικός αμυντικός ρομαντισμός, δεν είναι ιεραποστολική διακονία, δεν σημαίνει άγνοια της πραγματικότητας και των συσχετισμών της, αλλά ωστόσο παραμένει επαναστατικός, ανατρεπτικός και στην πιο δύσκολη ώρα. Και γ' αυτό, ενώ κατά κανόνα συγκρούεται με τον «καιρό» του και με τη στάση των εκατομμυρίων ανθρώπων, ταυτόχρονα επικοινωνεί με την άλλη πλευρά του χρόνου, με την άλλη πλευρά της σκέψης και της πρακτικής των μεγάλων κοινωνικών και αγωνιστικών πλειοψηφιών.

Ο Μπελογιάννης δεν έμεινε κυρίως σαν ο επαναστάτης της εθνικής αντίστασης, της νίκης που δεν είναι νίκη. Αλλά σαν ο επαναστάτης της ήττας ύστερα από σκληρή μάχη, της ήττας που δεν είναι ακριβώς ήττα. Στο δικό του περήφανο «πέσιμο» η Αριστερά της ένοπλης πάλης, ήθελε να βλέπει το χαρακτήρα του γενικότερου δικού της αγώνα, της δικής της ήττας. Ήθελε, ίσως, πολύ περισσότερο να βλέπει την επαναστατική τους συνέχεια, που δεν αρκείται να κρατά τα παλιά όπλα και μάλιστα «παρά πόδα», αλλά ψάχνει να βάλει στο χέρι καινούργια νικηφόρα όπλα, αναζητά και στις πιο σκοτεινές στιγμές όχι απλά ένα νέο, αλλά και ένα ανώτερο «σε όλα» ξεκίνημα.

Όλα αυτά που όπως πάντα, είναι υπόθεση πρώτα απ' όλα των ίδιων των πρωτοπόρων δυνάμεων των εργαζομένων, ο Μπελογιάννης δεν μπόρεσε και δεν μπορούσε ασφαλώς να τα καταφέρει. Κι αυτό όχι μόνο γιατί οι αντίπαλοι έκοψαν απότομα το νήμα της ζωής του προωθώντας έτσι, όπως κάθε εποχή άλλωστε, με το δικό τους αμείλικτο τρόπο και την «καλύτερη επιλογή» των στελεχών του κομμουνιστικού και εργατικού κινήματος. Ο Μπελογιάννης πρακτικά, πολιτικά, θεωρητικά, ήταν γέννημα των αντιφάσεων του κινήματος της εποχής του και γι' αυτό έχει το δικαίωμα να βαδίζει στα όριά τους και ασφαλώς έχει όπως όλοι και τις αντίστοιχες ευθύνες.

Άλλη μια φορά λοιπόν και ίσως αν χρειασθεί ξανά και ξανά: "Πάμε για καθαρό αέρα"

Ωστόσο, ο ίδιος με την απολογία του και τη γενικότερη στάση του έβαλε σε δοκιμασία την «αντοχή» της εποχής του και του κινήματός του. Ο θρύλος του πλάστηκε κυρίως από τις βαθύτερες, έστω και όχι επαρκώς συνειδητοποιημένες, ανάγκες του κόσμου, του αριστερού κινήματος και των εργαζομένων για μια νέα επαναστατική πορεία, πάνω από τις ήττες, τα λάθη, τη θλιβερή αντιφατικότητα της πολιτικής τους και των ιδεών τους, πάνω από την περιβόητη 3η Συνδιάσκεψη του '50 (που όπως πάντα έβγαζε λάδι μόνο την τότε ηγεσία) πάνω από τις ανθρωποφαγίες τύπου Πλουμπίδη και Καραγιώργη και κυρίως πάνω από τους φρικτούς φόβους τους μήπως τόσο αγώνες είναι ίσως καταδικασμένοι να βυθίζονται τελικά κάθε φορά στις Βάρκιζες και τις Γιάλτες.

Οι διάφοροι λαθραίοι υμνητές του Μπελογιάννη (δεξιοί και αριστεροί) και ίσως περισσότερο οι κληρονόμοι των δολοφόνων του, επαίρονται συχνά γιατί το ειδικότερο αίτημα της αστικής, έστω, ομαλότητας, που μαζί με τα άλλα έφερε στο προσκήνιο η δίκη του, πραγματοποιήθηκε εν μέρει και βεβαίως προσωρινά, 25-30 χρόνια μετά. Επιχειρούν να χρωματίσουν τον Μπελογιάννη με τη δική τους μίζερη δημοκρατία και το ψευτολαϊκό πνεύμα της ελληνικής λεβεντιάς. Αλλά το βαθύτερο, το ουσιαστικό, το γενικότερο αίτημα που έβαλε η στάση του Μπελογιάννη και των καλύτερων αγωνιστών της γενιάς του ήταν το αίτημα, για μια ριζικά νέα επαναστατική πορεία. Και το ανεκπλήρωτο αυτό αίτημα από τη σκοπιά μιας χωρίς όρια ελεύθερης κοινωνίας που έχει ανάγκη ο σύγχρονος άνθρωπος, ύστερα μάλιστα από την πείρα των καταρρεύσεων και της μεγάλης ήττας, πυροδοτεί την αρχή της νέας εποχής του εργατικού κινήματος και παίρνει σήμερα συγκλονιστικές διαστάσεις.

Ο Μπελογιάννης δεν έμεινε κυρίως σαν ο επαναστάτης της εθνικής αντίστασης, της νίκης που δεν είναι νίκη. Αλλά σαν ο επαναστάτης της ήττας ύστερα από σκληρή μάχη, της ήττας που δεν είναι ακριβώς ήττα.

Αυτό ακριβώς το νόημα της «υπόθεσης Μπελογιάννη» οι ποικιλώνυμοι διαχειριστές της, όλων των τάσεων, χρόνια τώρα καλύπτουν με τη σιωπή, τη διαστρέβλωση, την κομματική καπηλεία και την εικονολατρία. Όσο για το ΚΚΕ, το ΚΚΣΕ και το «παγκόσμιο πολιτικό κόμμα» της εποχής του Μπελογιάννη, το κόμμα που αυτός κι άλλοι πολλοί πίστευαν ακλόνητα πως εκφράζει την εργατική επαναστατική αποστολή, έχουμε σήμερα το ιστορικό προνόμιο να γνωρίζουμε με ποιο ακριβώς τρόπο συνέχισε και αξιοποίησε το επαναστατικό αίτημα που προκύπτει από τη στάση του ίδιου του Μπελογιάννη και των αγωνιστών της γενιάς του.

Στο εσωτερικό προικοδότησε το λαϊκό κίνημα αρχικά με την πολιτική και την πρακτική της Εθνικής Δημοκρατικής Αλλαγής, που οδήγησε στον εξευτελισμό της Αριστεράς και στη δικτατορία και στις νεότερες συνθήκες, με την πολιτική και την πρακτική της «Νέας Δημοκρατίας», της «Δημοκρατίας του λαού» και της «Πραγματικής αλλαγής», που κατέληξαν στο διασυρμό της εποχής του Τζαννετάκη και του Ζολώτα.

«Πάμε για καθαρό αέρα»

Το κόμμα της τάξης και της ιστορίας

Στο διεθνές πεδίο το «κόμμα» οδήγησε το εργατικό και λαϊκό κίνημα στην εσωτερική και εξωτερική ειρηνική συνύπαρξη με τον καπιταλισμό, στη διάλυση της Διεθνούς, στην οικοδόμηση μιας νέας εκμεταλλευτικής αυτοκρατορίας πριν τελικά παραδοθεί ολοκληρωτικά και στην αστική τάξη.

Δεν ξέρουμε με ποιους θα πήγαινε και τι θα είχε απογίνει ο Μπελογιάννης αν είχε επιζήσει. Και δεν είμαστε απ' αυτούς που πιστεύουν ότι ήταν τυχερός «που έφυγε νωρίς». Γιατί είμαστε βέβαιοι ότι σε κάθε περίπτωση, όποια και αν είναι η προσωπική κατάληξη του κάθε αγωνιστή, οι όποιες μεγάλες ή μικρές συγκρούσεις και οι μάχες του απέναντι στο κεφάλαιο ανήκουν τελικά στο μεγάλο και πάντα ανυπότακτο κόμμα της «Ιστορίας» του επαναστατικού κινήματος, στο διεθνές και διαχρονικό «κόμμα» της τάξης, που το κτίζει κυρίως με τα ίδια της τα χέρια, που το κρατάει πάντα ζωντανό και γεννάει τελικά τις επαναστατικές μορφές που έχει ανάγκη η βασανιστική πορεία της προς την ελευθερία. Σήμερα κανείς δεν έχει δικαίωμα να καπηλεύεται τις μικρές ή τις μεγάλες στιγμές αυτού του ιστορικού κόμματος της τάξης,

αλλά είναι φυσικό και αναγκαίο να επιχειρεί τη δική του ερμηνεία πάνω στις νίκες και τις ήττες του.

Έτσι και η γενιά των κομμουνιστών της αντιδικτατορικής και μεταπολιτευτικής πάλης έχει χρέος να κάνει εκ νέου τις δικές της καταθέσεις και στην υπόθεση Μπελογιάννη. Τουλάχιστον, κάποιοι πιστεύουμε ότι κι εμείς δεν ηττηθήκαμε χωρίς να δώσουμε τη μάχη, έστω και όταν τα πιο βασικά ζητήματα είχαν ήδη κριθεί αλλού. Δεν «πέσαμε» χωρίς να κρατάμε το όπλο και κολακευόμαστε ίσως να νομίζουμε ότι παλεύουμε με τον ίδιο αισιόδοξο επαναστατικό ρεαλισμό που μας δίδαξε η στάση του Μπελογιάννη. Γι' αυτό, κυρίως από τη σκοπιά μιας νέας και χωρίς προηγούμενο αναγκαίας επαναστατικής τομής, επιχειρούμε να συνδεθούμε ξανά με τη μεγάλη και ηρωική κομμουνιστική παράδοση.

Όσο για την εντελώς νεότερη γενιά, που ανδρώνεται κατά τη γνώμη μας στην πιο «αγγελική και μαύρη» μέχρι τώρα εποχή, πολλά μπορεί να πει κανείς. Ένα απ' αυτά, ίσως όχι το πιο σημαντικό για τους πολλούς, είναι ότι κάποια απ' αυτά τα παιδιά αυτήν ακριβώς την εποχή, πριν λίγο μόλις καιρό, τόλμησαν να ιδρύσουν μια νέα οργάνωση νεολαίας, που έχει σαν τίτλο και σαν έμβλημά της την «Κομμουνιστική Απελευθέρωση». Με αυτό τον τρόπο, κάποιες πρωτοπόρες δυνάμεις αυτής της γενιάς συναντιούνται σήμερα με το κόμμα της τάξης και της ιστορίας, επιχειρώντας ένα ριζικά νέο ξεκίνημα, πάνω, αλλά όχι έξω από τις νίκες και τις ήττες του παρελθόντος και από τις μεγάλες προσδοκίες του μέλλοντος. Γιατί ξέρουν κυρίως πως «ό,τι είναι να χτιστεί, στο παρόν χτίζεται».

Άλλη μια φορά λοιπόν και ίσως αν χρειασθεί ξανά και ξανά: *«Πάμε για καθαρό αέρα»*.